

aljasul, mert az ember összes energiáit immár a létért való keserves küzdelem emészti fel. Ha az élet értékét a *siker* határozná meg, küzdelmeink valóban hiábavalók volnának s Lucifer tanácsát kellene követnünk, hogy hagyjunk abba minden harcot, vagyis vessünk véget magának az életnek. Ádám már-már erre az útra tér, midőn Éva vallomása visszarántja az örvény széléről. „Uram, legyőztél“ — kiált fel térdre rogyva Isten nagysága előtt, kit csak most ismert fel egész végtelenségében és jóságában. Legyőzöttnek érzi magát, mert a hit, az örök jóságban való bizalom diadalmaskodott az emberi gyöngeség s az abból fakadó kétségbeesés felett: az élet legyőzte a halált. A hit: az erő, az élet; — a kétség: a gyöngeség, a pusztulás. Az igazi hit túléli a legnagyobb csalódást is, mert míg a sekélyes gondolkodás az emberi életet csak a földi lét kereteiben látja, a hit által felvilágosult szellem felismeri, hogy annak súlypontja a síron túl van. Valamint Pláton óta minden nagy és mély szellem, Madách is azt vallja, hogy az ember élete nem egyéb, mint fájdalmas sóvárgás az örök tökéletesség után s csak ebből érthető meg földi keretei között is. Eddig nem eléggé méltatták, hogy Lucifer épúgy, mint Mephistopheles *lebeszéli* az embert a tudományról és a böleselkedésről, jól tudván, hogy annak mélyülése arra a belátásra vezet, hogy az érzékfölötti világ realitása nélkül a tapasztalati valóság sem érthető meg.

A nagy szellemi alkotások nem ama tartalmakkal hatnak elsősorban, mely bennük philologiaiilag kimutatható, hanem amit belőlük késő nemzedékek is kiolvashatnak. És bármily különbözőek is az így megszülető magyarázatok, valamennyinek igaza van: a géniusz kimeríthetetlen gazdagsága ép abban áll, hogy termékeny gondolatok kiapadhatatlan forrása lehet időtlen-időkéig. Hegel szerint „jedes Kuntswerk ist ein Zwiegespräch mit Jedem, welcher davorsteht“ Az Ember Tragédiájával a messze jövő nemzedékei is fognak tudni társalogni s abból majd mind újabb és újabb gondolatot és ihletet merítenek. Elsősorban mi magyarok, kiknek története minden más népénél tragikusabb s azért valamennyinél jobban meg tudjuk érteni és szeretni az Ember tragédiáját.

Pauler Ákos.

REGI GÖRÖG VIRÁGENEK.

*Tölts és mondd a nevét,
Mindég mondd „Héliodóra“-t:
Folyjon ez édes név
Tiszta boromba, ne víz!*

*S add ide azt a füzért,
A kenőccsel harmatozottat;
Tegnapról maradott
S róla beszél nekem az.*

*Mintha a könnyei
Csillannának e rózsavirágnak:
Sír, mivel ő nincs itt,
Látja, ma nincs ölemen.*

*Az Anthológiából fordította:
Mészöly Gedeon.*